

semblant (VER)

VERRO, del ll. VĒRRĒS, id. □ 1.ª doc.: fi S. XIII (CostTort.); *verro*, 1507 i 1597.

«Si lo cavall o guaran, tor, mardans o bocs o *verres* <d'>algú emprenyen les egües, vaques, ovelles, cabres o truges d'altre, ço que d'aquests emprenyaments ix, és tot del senyor --- de les coses femenines», *Cost. Tort.* (III, c. 9, § 10; Ol., p. 124); també en el *Torc.* d'Aversó (816); en el Busa-N. («*verro*: porc per a engendrat») i un altre doc. tortosí, de l'a. 1597, apareix en la forma moderna: «que no puguen vendre carns salades de truges parides ni *verros*, mortines ni meselles, sots pena de deu lliures per quiscun bacó», *Ver-gés Paulí (Espurnes de la Llar v, 108)*.

D'ús general, i pron. pertot amb *é* i amb *v* en els parlars que distingeixen *v* de *b*. Fins al cap dels Pirineus *béřo* «porc de llavor» a tots els pobles de Cardós i V. Ferrera (1932-4); a Benasc «*berro* i *berra*: cerdos viejos que crían» (SzCosta, 1965); fins als pobles més occidentals de la llengua a Ribagorça i Llitera: *el béřo* Cercuran, Alins de Ll. (1965) i àdhuc a Binéfar, el primer poble de ll. castellana (Coll Altubàs). A Mallorca (pronòstic de 1702, i cançó del glossador Tià de Sa Real, *DAG.*), *sə řon daz vřo* prop de la costa de la Colònia de Sant Pere (descoberta per un porc domèstic, digueren, jo creia que seria senglar, 1969); civ. «*verru*: verraco», *PzCabr.*; men. nom satíric dels habitants des Mercadal. En el Maestrat es conserva la variant arcaica: «*Verre* pudent! / —comença Artal— vui acabes, / ca ronyós ---!», *GaGirona (Seidia, 202)*; «*verre*: el porc que serveix per a la cria / (Vinaròs), uial, clau, la dent que està entre les dents pròpiament dites i els queixals», *DAG.* Usar-lo per 'bacó, llord, molt brut' no té res de peculiar de l'Emp. (com creu *AlcM*), car és igualment barceloní i crec de pertot.

En llatí era *VERRES*, que s'ha conservat fidelment a Sardenya: logud. *berre*. En glosses llatines, es troba una variant amb metaplasme de la vocal final, i són glosses antigues, dels grups amb traducció grega o anglo-saxona: «*uerus*: *χάρπος*, *CGL* III, 18.27, 189.21; *berus*: baar v, 347.53, 402, 28»: és cert que en el *CGL* (VII, 405) també se n'hi compilen vuit de la forma *ueris*; *Graur (Rom. LIII, 203)*, opina, doncs, que era una variant ja de nivell llatí-vulgar, car verament és la que suposen el roms. *vier*, i segons totes les aparençes, l'it. *verro*; d'altra banda són ambigus no sols l'engad. *ver(l)*, el fr. ant. i dial. *v(i)er* (*REW*, 9239), i l'oc. (ja *ver* i *verre* en la llengua antiga, *PDPF*), sinó també el cat. *verre/verro*, on la -o podria ser secundària i generada per la RR (per a la qüestió fonètica en cat., veg. *LleuresC*, 197); i àdhuc l'italià etc., on també podria resultar del conegut metaplasme morfològic.

Ateses les dades de les llengües romàniques estrangeres i arcaïques, no és inversemblant que també les citades formes equivoques i en particular la catalana vinguin d'aquell *verrus*. En bastantes llengües i dialectes romànics ha estat reemplaçat per certs derivats.

Gall. *borron* [1740], port. ant. *verrom* (S. XIII, ara

varrão), leon. ant.¹ i ast. *verron*, cast. *verraco* [fi segle XIII], port. dial. *varrasco* (*barr.*, *ravasco*), alt-arag. *verrán* (SJuan de Gistau, 1965). En fi el tipus *verrat* (amb el sufix dim.-hipocorístic -ATTUS) és molt antic en el domini gallo-romànic lato sensu, car no és sols la del fr. *verrat*, i de bona part de l'oc. mod. (Delfinat, com també cap al Perigord i Llemosí, i almenys part del gascó),² sinó que ja es troba en les glosses de Cassel (c. l'a. 800), compilades vers Suïssa o Alsàcia, amb fonètica fronterera i ensordiment de tipus oberdeutsch: «*ferrat*: parfarh» (o sigui=al. *bär-farch*), cf. al. *ferkel* 'porcell' i germ. *bär* 'verro', 'ós', enumerat entremig de «porciu: swinir» i «troia: suu» (Foerster-Ko., *Altfrz. Übungsbuch*, 40.79).

I no sempre aquest derivat fou estrany al català, almenys el de tipus nòrdic, representat pels *Set Savis*, del S. XIII, on està assegurat pel metre i la rima: «viren dels porcs assats / e viren truges ab *verrats*» (v. 1023); i els seus diminutius i afectius *verratell*, *verrató* i *verratot* resten encara usuals a Mall. (*AlcM*).

DERIV.: *Verra* [Lab.], que ja figura en el dicc. de rims de JMarc i, explicat «truja no sanada», en el *Torc.* d'Aversó (408.16), *AlcM* el localitza en 17 localitats del Princ., corresponents a totes les comarques fora de l'Ebre; *bęřa* 'truja' a Tavascan (capdamunt de Cardós, 1934); «*berra*: femella de la raça porquina destinada a la cria», Porcioles, *Folk.* d. l. V. d'Ager, p. 34. Tant o més freqüent que el masculí, com a impropri: «La platja --- hi jugàvem --- ens entretenem a fer enfellonir la mar, insultant-la i tirant-li sorrades --- Sents, com ronca? Apa, aquí, *berra!* Escumeja: no ens arribaràs als peus», Ruyra (*Jacobè*, en *Marines y Boscatges* i *Pinya de Rosa* i, 153).

La *verra* sovint com a impropri o pseudònim: nom popular del contrabaix, en les cobles de sardanes i les orquestres totes: «a la festa major de Cabanes --- En Pep Ventura va pujar greument al cadafalc i va asseure's al cap del banc; a l'altre cap, el 'Pebrot' afinava la *verra*, i al mig triomfava En Benet amb la flauta i el tamborí ---»; «La Coblà de Figueres s'arreglerava així: Pep Ventura, tenora; Pere Codina, flauta --- Salvador Codina, segon tible; Dominguet Terrerol, *verra*», Coromines (*Vida d'En Pep de la Tenora* VIII, O. C., 1225a18f., 1221b11f.); no es veu clar si és un contrabaix o tota una cobla en Abdon Tarrades (c. 1820-30): «L'ITALIÀ: --- Nàpoli --- tuto è música / --- tuti soni le instrumenti. JANET: Què emboliques? / --- / Com si no hi hagués fustots / i homes, en aquesta terra / per formar i tocar una *berra!* / Jo en conec un --- / que, si bé rasca el cervell, a lo menos parla clar...» (*Lo Rei Micomico*, Barcino, 160).

Verrana 'truja': *quan les verranes porcellaran* ---, StJoan Despí, 1609 (*DAG.*), 'muller' del *verran*: encara viu a la vall de Gistau (supra). *Verrada*: «l'amo té dret a un cap de cada cria, o com diuen aquí, a un porcell de cada *verrada*», Porcioles, V. d'Ager, 10. *Verran*. *Verrassa*. *Verrim* 'sutzura, porqueria' mall. (*DAG.*; *B DLC* VIII, 231; x, 64; XI, 254); *desverrim*; *enverrimar*. *Verriny* val. «verriondez, celo de los puercos y otros animales», i *verrinyós* «verriondo», Escrig 1851.